

Óbudai Danubia Zenekar 2009. március 7.

Az Akadémia-bérlet 3. estjén José Cura vezényelte az Óbudai Danubia Zenekart. Mint a dirigensből megtudtuk, a koncertből felvétel is készült (ezzel magyarázta, hogy minden műsorszám előtt hangol a zenekar, amiért is a hallgatóság türelmét kérte). Napjainkban, amikor mind kisebb mértékben elégséges az érvényesüléshez a tehetség, a lelkiismeretes munka eredményeképp megszülető értékes produkció, rendkívül öröndetes a közös szereplés lehetősége a sokoldalú művésszel. Akik felvételekről ismerik énekhangját, akkor is öröndtek személyes fellépésének, ha ezúttal dirigál – a közvetlenség élménye pótolhatatlan, s az időről-időre (a MűPa megnyitása óta öröndetes gyakorisággal) hazánkban fellépő neves vendégművészek pezsdítőleg hatnak a koncertlátogató kedvre. Ami, valljuk meg, szinte szenvedélybetegségig fokozódhat. A Danubia Zenekarnak van törzsközönsége – rendszeres hallgatóinak ezúttal a karmester személye (látványa) jelentett többlet-ajándékot – és aki továbbra is a hallgatni-valorára tudott koncentrálni, felmérhette, a változatos műsorokon felnőt, gazdag repertoárral rendelkező zenekar érzékenyen reagál az újdonságokra (stílusra, hangulatokra, s ez esetben, karmesterre).

A dirigensnek „testhezálló” műsört hallhatunk, melyben jól érvényesült a temperamentuma. Rimszkij-Korszakov Spanyol capriccióját Bizet első Carmen-szvitje követte, majd Raveltől a Spanyol rapszódia zárta az első részt. A második részben izelítőt kaptunk az argentin zenéből. Buchardo Argentin képek című szimfonikus költeménye után Piazzolla-művel folytatódott a program: Tangazo – Variations on Buenos Aires, és Piazzolla egykori tanárának, Alberto Ginasterának Estancia című balett-szvitjével ért véget.

A couleur localtól az egzotikumig – ezt a címet is adhatták volna a koncertnek. Fokozatosan haladtunk az ismerőtől az ismeretlen felé – a táncritmusok uralma jellemezte az estet. Oldottság és feszültség játéka, gyönyörködtető szólók, amelyeket szinte feledtet a sodró lendületű fokozások egymásutánja. Cura számára a feszes tempótartás volt a legfontosabb; ügyelt arra, hogy sohasse inogjon meg a muzsika ritmikus váza. A hangzás intenzitásának növelésére rajzos mozdulatokkal tett kísérletet, irányítása látató erejű volt (aligha tudta az a lelkes hallgató, aki a ruhatár felé menet lelkesedett, hogy mennyire fején találta a szöget mon-

dásával: „ilyet én még soha nem láttam”). E látvány részben a színpadhoz szokott előadóművész önkifejezése, részben a közönségnek szóló koreográfia. A zenészek keveset láthattak ebből, hiszen viszonylag ritkán tudtak csak felnézni, számukra a lelkesítő légkörben maradt az önkifejezés lehetősége. Az intenzív szólamok hatványozódtak, s a tétel-zárlatok óriási dinamikával kulmináltak. Előtte viszont – miként a Ravel- és Debussy-műben, vagyis, az Európaszerte legismertebb műsorszámokban – feltűnt a részletező arányosítás hiánya; Cura úgy vezette az együttest, hogy alig-alig törődött a pillanatról-pillanatra megszülető hangzással; végig a „cél”, a hatásos befejezés lebeghetett a szeme előtt (abban aztán nem is volt hiány!). Mindenesetre, a játékosok könnyedén vették e műsor akadályait, kinesztéziái örömet jelentettek számukra a belefeledkezős fokozások, a lehető leghangosabbnak a tovább erősítése már-már kihívás volt, amelynek meg akartak felelni. Sikerült.

MÁV Szimfonikus Zenekar 2009. március 10.

A MÁV Szimfonikus Zenekar „listavezető” az idei Magyar Szimfonikus Körképben, magasra srófolat jegyáiraival. Ezen belül nem a felső határt kifogásolom, hanem azt tartom indokolatlannak, hogy a legolcsóbb jegy meghaladja a sorozat – négy koncert kivételével – valamennyi estjének legdrágább helyárát. Vélhetően a sztárvendég iránti várható érdeklődésben bíztak; részben joggal (megteltek az emeletek, csak a földszinten maradtak üres székek). Március 10-én Kollár Imre vezényelt, Varnus Xavér volt Hidas Frigyes Orgonaversenyének szolista, s őt hallhattuk Saint-Saëns III. („Orgona”) szimfóniájában is. A műsor nyitószáma, Schubert Befejezetlen szimfóniája, szervesen kapcsolódott a programba. Nem indokolta ezt az előadás színvonalas sem. Tény, a vonóskari hangzás (s itt első sorban a hegedűkre gondolok) sokat javult, de valamiféle „ünnepi megmérettetéshez” aligha alkalmas. Kollár Imre az együtt-töltött fél év után még ismerkedik a zenekarral; „fogást keres” hangzó produkcióikon a jobbítás érdekében. Aprólékos gondossággal irányít – ugyanakkor, ennek eredménye nem mindig realizálódik. Mintha a részletekre irányuló figyelem egyszersmind gátolná a nagyobb egységekkel való törődésben. Miközben látható-hallható a precizitásra való törekvés, egyre-másra hallhatók olyan

„pontatlanságok”, amelyektől korábban nem kellett tartani. A szép indítások vágya például bizonytalankodást eredményez, az elbátortalanodás következménye a pontatlanság a szólamon belül és a késett hangindítás a szolisztikus fúvósállásokban (akkor indul a hangképzés, amikor meg kellene szólalnia a hangnak!). Feltűnően sokat bizonytalankodtak a Schubert-műben a rezeksek – hogy a következő művekben majd kényes állások szép megoldásával próbálják feledtetni a gyenge kezdést.

Schubert, akinek megítélését időről-időre módosítja a történész-szakma, a klasszika és a romantika határmezsgyéjén foglal helyet (pontosabban, némely vizsgált összefüggésben egyértelműen az egyik, míg más szempontból egyértelműen a másik stílusba sorolható). A Befejezetlen szimfónia korunk koncertlátogatói körében ismertségnek és kedveltségnek örvend. Mindkettő okán megérdemelné a hallgató, hogy egy-egy élő előadáson többletet kapjon, akár csak egyedi részlet-megoldást, amit a szereplők ajándékként őrizhet emlékeztében. Ebből az interpretációból a távolságtartó fegyelem áradt, ami azt eredményezte, hogy feltűntek olyan apróságok is, amelyeket készséggel „jóváír” akár a szakmabeli hallgató is, ha élet hatja át a zenélést. A megannyi hitelességi kérdés és szempont hálójában tájékozódni próbáló hallgató Schubert esetében (ahol korhűségre való törekvés legfeljebb billentyűs műveinél mutatkozik meg) szívesen átadná magát a háttartalan gyönyörködésnek – ehelyett csupán „átismételhetette” felcsendülésekor a művet. Schubertet nem nehéz szeretni – de mintha erről most valamennyien megfeledeztünk volna.

Hidas Frigyes Orgonaversenyének ősbemutatójára a MűPa orgonavató hangversenyén került sor, akkor Lukács Ervin vezényelte. A szolista személye változatlan, s a művel (és a szerzővel) való találkozását felevenítő, keresetlen szavaival hozzájárult ahhoz, hogy valóban érdeklődő közönség jusson ez alkalommal is a műnek. Érdekes a hangszerelése; a vonóskart a hegedűk és a bőgő képviseli, s főszereplőnek érezheti magát a rezek kar. A szólóhangszer a nyitótételben párbeszédet folytat az egyes hangszercsoportokkal, a másodikban ő a protagonist, akihez fokozatosan társulnak a kíséző együttes résztvevői. A finálé a leginkább komplex tétel; a virtuóz szóló önmagában élmény, a hatásos fúvósállások és a melodikus vonósszólamok tovább fokozák a hatást. A mű sajátos hatást kelt azáltal is, hogy a nélkülözi a szakrális jelleget; az

esztrádós hangszínek, a kétségkívül profán ritmika korántsem igényel templomi környezetet. Jó volt ezen a helyen hallani.

Saint-Saëns Orgonaszimfóniáját újabban több együttes is műsorra tűzi (voltaképp érdemes lenne repertoáron is tartani!). A két monumentális tétel mindegyike több részből épül, szinte már-már a szimfonikus költeményre hajazva; amire kifáradna az anyag, jön a következő. Nagy a pontatlanság veszélye; nincs idő felkészülni az időről-időre bekövetkező faktúra-váltásokra; s egy-egy fogató-szakasznak oly pregnánsan kell indulni, hogy kihívást jelentsen a következő szólalom számára. Az igyekezet érezhető volt, a megvalósítás viszont korántsem kiérlelt. „Lötyögések” a polifon szakaszokban, lelki görcsök – a fokozások és a harsány csúcspontok itt is, miként a Hidas-műben, megváltásnak tűnhettek. Ilyenkor lelkesen formál az együttes, éppen ezért a kulminációk sikerültek a legmeggyőzőbbre. És talán a lelkesedés is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a dinamikai kontroll ne működjön; a jó akusztikájú teremben a jól felépített fokozások tetőpontja néha szinte letaglózó volt. A Saint-Saëns műben nagyon megdolgoztatta muzikusait Kollár Imre – becsületükre legyen mondva, nem kímélték magukat!

Varnus Xavér ritkán lép fel zenekarral. A közös koncerten sikerült úgy az együttműködés, hogy reménykedünk: lesz még folytatása.

Savaria Szimfonikus Zenekar 2009. március 17.

A Magyar Szimfonikus Körkép idei sorozatának (eddig) leglehangolóbb rendezvényére március 17-én került sor. Azon nem csodálkoztam, hogy a koncert előtt egy órával kezdődő beszélgetésre („Előhang”) kevesen jöttek (van, aki nem tud róla, mások nem érnek rá, stb.) – de hogy még a földszint sem telt meg, az több mint elszomorító! Megint kiderült, hogy „mostohagyerek” ez a sorozat a MüPa gazdag kínálatában; mintha nem lenne igazi „gazdája”. A programajánlók nagy választékában szinte elszikkad a szerény összefoglaló – ráadásul több estjéhez még csak szórólapot sem kap a hallgató. (Akkor sem, ha – mint ebben az esetben – műsorváltozás történt.) Tehát, nemcsak érdemi propagandája nincs, hanem még a jogosan elvárható tájékoztatás is akadozik (tény, az információs pultnál szerepelt az aktuális program és a szólista neve.) Aki nem elhivatott érdek-

lődő, ilyen tálalásban sohasem fog felfigyelni az egyébként mindenki számára értékes lehetőségeket tartalmazó sorozatra!

Őszinte örömkre, helyünkbe jön a nagyvilág, sztárok váltják egymást a pódiumon. Ugyanakkor: idejön az egész ország; a jelentős hazai zenekarok seregszemléjéről van szó és mintha hirtelen mindenki megfélemedne ama magyarság-tudatról, ami néha a magyar termékek vásárlásában, máskor magyar(kodó) érzésekben mutatkozik meg. (Definiáltak már áruként művészi produktumokat, szellemi termékeket...)

Nem irigyeltem a Savaria Szimfonikus Zenekart (többségük önsorsrontó muzikus: az est folyamán gyakran pásztázták a nézőteret...), a csekély érdeklődés aligha lehet inspiráló hatású. Alpaslan Ertünger vezényletével léptek fel, aki 2001-től állandó vendégkarmesterük, 2006 óta művészeti vezetőjük is egyben. Nyilvánvalóan a „nagy falatra” koncentráltak, Szkrjabin II. szimfóniájára. A zenekar értékét felmérhetjük azon, ahogyan e kihívásra válaszolt; kidolgozott szólalomokból állt össze a hangzás, a játékosok állandó kontaktust tartottak a karmesterrel. Amilyen dicséretes itt a teljesítmény-centrizmus, annyira elszomorító, hogy egyébként a szerzői szándékok kifejezésre juttatása kevésbé inspirálja őket.

Wagner Tannhäuser-nyitánya nem a „bemelegítés” funkciójának esett áldozatul; ezúttal szokatlan, de még inkább furcsa hangzás-elképzeléssel valósult meg. Konceptciónak tekinthető ez a karmester részéről – de nehéz lenne megindokolni, miért választott olyan „absztrakt” modellt, amely szinte függetlenedett az operától. Tehát, olyan „szűz szemmel” olvastatta a nyitány kottáját, mintha nem lenne tudomásuk arról, hogy egy operával „kapcsolatos”; mintha teljességgel hűján lennének színpadi asszociációknak, műismeretnek. Az érzelmi-indulati töltés hiánya volt jellemző, indifferens előadást hallottunk, széles dinamikai skálán, néha szép impresszionisztikus színekkel. A vonós-szólalomok precízek voltak, de a hegedűk feltűnően gépiesen-mechanikusan játszottak.

A kötelezően választandó magyar darab Kovács Zoltán műve volt, Álomtáncok címmel, Varga Gábor klarinétművész szólójával. Egykori zeneakadémiai évfolyamtársának művét kedvvel, oldottan vezényelte a dirigens, a gesztus-dallamok nem tévesztették el hatásukat a szólista előadásában. Itt érződött, hogy a bartókos hangzások ismeretében játszanak az előadók; a vonósok kifejezetten kedvvel szólaltatták meg az ún. Bartók-pizzicatákat.

Taps – mindig jut. Sajnos, gyakran nem visszajelzés értékű. Ezúttal a fegyelmezett zenekari munkáért, a lelkiismeretes felkészülésért, és a bevállalt nagy feladat eredményes megoldásáért járt elsősorban.

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara 2009. március 22.

Két Bartók-koncertet előzött meg nagy várakozás a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében. Március 22-én elsősorban A kékszakállú herceg várát vártuk (különös tekintettel a két énekes-sztárra, Polgár Lászlóra és Komlósi Ildikóra) – az est második részének műsorán A csodálatos mandarin szerepelt. Nem történt megbetegedés, lemondás, így a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának hangversenye, Kovács János vezényletével, élményt ígért. Azok részéről, akik már több nagyszerű szcenírozott koncertet (illetve, néha fél-szcenírozottnak vagy épp koncertszerűnek nevezettet) értek meg a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytérben, várakozás előz(het)te meg Mundruczó Kornél rendezését (ami kizárólag az egyfelvonásosra vonatkozott). A fővárosi közönség (kiváltképp az operalátogató) edzettnek mondható – de nem eléggé. Ami akkor és ott történt, megbocsáthatatlan! Ha csak egyvalaki vásárolt munkával megkeresett pénzből jegyet, akkor is visszaélés történt a művészetbe/művészekbe vetett bizalommal! Bartókot hallgatni ment a közönség, s legyen bár a 20. századi klasszikus némely alkotása közismertnek mondható, ott még nem tartunk, hogy mesterségesen kelljen ébren tartani (zenétől független látvánnyal) a publikum figyelmét. Bartók duális zenéje, mint a zeneirodalom megannyi remeke, kimeríthetetlenül gazdag, nemcsak megunhatatlan, de egyszerűen kiismerhetetlen is! A látvány-világ csak annyiból érdemes írásban megörökítésre, hogy lehetetlenné tette a műre való figyelmet. Sovány vigasz, hogy behunytt szemmel is hallgatható a zene – mert ahhoz nem kell fesztivál, élő koncert... A koncepció része, hogy a zenekar a színpadon helyezkedik el, ezúttal nem fellépő-ruhában (tehát, akik gyakran a zenekari árokban ülnek, a világot jelentő deszkákon szedett-vedett öltözékben feszíthettek). Volt olyan muzikus, aki a tetőleges ruhaválasztást nem a hétköznapi, hanem az elegáns-ünnepi felé vitte el... – bár ebben a közegben semmin sem tudott változtatni ezzel. Tehát, színesben, szándékolatlan tarkában ültek, elkerítve (igen, kerí-

tés mögött) a muzsikusok, előttük a dirigens. Mögöttük a látvány, amiből, szerencsésükre, nem kellett részesedniük. A két szólista úgy helyezkedett el, hogy véletlenül se láthassa a karmestert. Előttük kutyaöl.

Hitem szerint minden tevékenységnek megvan a megfelelő környezete, ami óhatatlanul is segíti a minőségi produkció létrejöttét. Éppen ezért, nem csodálkozhatunk, ha ott és akkor felelhető teljesítmény sikeredett. A helyszín láttán bárki nagy biztonsággal arra tippelhetett volna, hogy mielőtt rendcsinálásra kerülhetett volna sor, rumlis buli másnapján, a lelkes zenekar próbál – jobb híján, áldatlan körülmények között. Ez történt.

A műalkotás (ez esetben Bartók egyfelvonásos) korántsem megvágatlan dokumentarista jelenetsor a mindennapi életből. Ily módon a művészi típust megjelenítő szereplők átlag-figurákká devalválódtak, akikre szintén ráhúzhatóak közhelyes megállapítások. Polgár László számára szokatlan lehetett mostoha körülmények között fellépni – Komlós Ildikó pedig újraénekelte tudott (ám ezúttal korántsem átélte) szerepét. Személyességnek, felszikkázó, feszülő indulatoknak nyoma sem volt – nem okozott annyi megrendülést sem, mint egy keresztút stációi mentén való séta, kora tavaszi szikkázó napsütésben.

Annyi figyelmességet azért elvárt volna a jóérzésű hallgató, hogy legalább az immár feleslegessé vált látvány-„díszletet” eltakarítsák a szünetben. De nem; ott virított mindvégig.

De már azért is hálásak lehettünk, hogy látvány-akciók nem zavarták a zenehallgatást; így a leltár: egy indifferens Mandarin-előadással több... Azért szomorú ez, mert ugyanennyi energia-ráfordítással, a partitúra-ismeretben kétségkívül verhetetlen dirigenssel, a sokszor-játszott művet új fényben is képes lett volna felragyogtatni a zenekar. A körülmények ismeretében ezt nem rajtuk kérhetjük számon!

Nemzeti Filharmonikusok 2009. március 25.

Apró meglepetéssel kezdődött március 25-én, Bartók születésnapján a Nemzeti Filharmonikusok estje: a nyitószám Debussy-mű volt, a Játékok. Pedig aligha jelentett volna problémát a Bartók Új Sorozat készítőinek egy szerzői est végigjátszása. A születésnaptól eltekintve, Debussy ezer színben villódzott, árnyalatok kavalkádja kápráztatta el a hallgatót. A csoda folytatódott Bartók két

hegedúrapszódijával. Kelemen Barnabás pompás szólóját hallgatva, főképp a ritkán hallható második jelentett egészen kivételes élményt. (Akárki rájöhett, miért szerepel oly ritkán a hangversenyek műsorán ez a mű.)

Töltekezett a közönség az élménnyel: nemcsak pódiumérett, de megörökítésre méltóan kidolgozott, ugyanakkor „élő” produkciót hallhatott. Szép példjaként annak, hogy a felkészülés során (után) nem törvénytörően fáradnak/fásulnak bele a játékosok az előadásba. Sőt, immár felszabadulva a megvalósításhoz szükséges összpontosítás terhéől, felszabadultan muzsikáltak. Kelemen Barnabás „boszorkányos” hegedűs; lassanként neki is az a tempó válik természetesnek, ami Kocsis Zoltánnak – éppen ezért sohasem éreztük túlhajszoltnak a tempót, jóllehet érezhetően nagyon gyors volt; a szólista nemcsak győzte, de örömet is lelte a kihívásban. A jól sikerült megoldások érezhetően inspiráló hatással voltak mind a szólistára, mind a zenekarra; a túlfűtöttség hatására meggyőzőnek éreztük a gyors tempókat is.

Szünet után a koncertműsoron ritkán szereplő Négy zenekari darabban gyönyörködhattünk. A formálás biztonságát és plaszticitását kell kiemelni; ahogyan Kocsis bármely tempóban megadja a szükséges időt az új formarész, tematikus szakasz indításához. A dallamfordulatok mindig megformáltak, s többségükben ott lüktet valami rejtett táncos lejtés. Ebben az előadásban nem volt közömbös hang, mindennek funkciója volt. A finálé szerepét ezen az esten a Cantata profana töltötte be (Fekete Attila és Gurbán János szólójával, Nemzeti Énekkar közreműködésével). Itt már nem könnyű behódolni Kocsis kétségkívül következetes tempóválasztásainak. Mert ha a pontos megszólaltatás feladatával meg is birkóztak az énekesek és a hangszerekek, alapos műismeret hiányában a hallgató egykönnyen feladhatta... Talán a gondolatnyival lassabb tempó lehetővé tette volna a szólisták számára, hogy ne csak (dicséretes módon) érthető szövegmondással énekeljenek, hanem mintegy átélten deklamálva megjelenítsék az átváltozás csodáját. Hasonlóképp, az énekkarnak is inkább teljesítőképeségét, semmint produkcióját értékelhetjük ezúttal. Intellektuálisan tisztában lehetek a karmester elképzelésével, kétségkívül egyet értve azzal – ám a karakteres hangképzéshez nem mindig bizonyult elégségesnek a rendelkezésre álló idő (vagy csupán Antal Mátyás kórus-centrikus „törődése” hiányzott?).

Napjainkra elfogadott a nézet, hogy Bartók a 20. századi zenetörténet legnagyobbjainak egyike (ha éppen nem A Legnagyobb). Ez az est hozzájárult ahhoz, hogy érzékileg is meggyőződjünk eme állítás igazáról.

Pannon Filharmonikusok 2009. március 27.

Szabadi 50 – a méltán népszerű hegedűművész jubileumi koncertjére az MTA Roosevelt téri Dísztermében került sor. Ebből akár kamarakoncertre is gondolhatnánk – de nem! A Pannon Filharmonikusok – Pécs, Hamar Zsolt vezényletével Mendelssohn és Sibelius hegedűversenyét, valamint Beethoven Hármasszerenyét játszotta az ünnepelt szólójával, az utóbbi műben Onczay Csaba és Gulyás Márta közreműködésével. Szabadi Vilmos nevének említésekor a koncertlátogató elsősorban a kamaraművészre gondol – versenyművek szólistájaként inkább felvételein hallhatjuk. A program eléggé riasztónak hat (nem állítható párhuzamba a népszerű maraton-rendezvényvel, ahol váltott előadók gondoskodtak hallgatnivalóról); ugyanakkor, biztosak lehettünk abban, hogy a közreműködők tudták, mire vállalkoznak. Zsúfolásig megtelt a Díszterem; más kérdés, hogy összezsúfoltan kellett játszani a szereplőknek is (ennek leginkább a Hármasszereny látta kárát). A Budapesti Tavaszi Fesztivál rendezvénye iránt érdeklődők, Szabadi Vilmos művészetének rajongói, s a fővárosban is rendszeresen teltház előtt fellépő pécsi zenekar rendszeres hallgatói – ha előbb nem, az est végén bizonyos mindhárom halmazba tartozónak érezhette magát az érdeklődő. A BTF rangot adott az ünnepnek, s a szólista ugyancsak kitett magáért. Terhelhetőség szempontjából jól vizsgázott a zenekar is. Az egyszerre ünnepélyes és meghitt légkört áthattotta a zeneszeret; érződött ez annak ellenére, hogy – eltekintve a körülményektől – egyébként igencsak lett volna kifogásolnivaló. Most az erőprózában a vállalkozás gesztusát értékeltük. Aligha irigylésre méltó a zenekar helyzete; kockáztatni kellett a próbák beosztását illetően – és az erővel való gazdálkodás sem kis feladat!

A Mendelssohn-mű felfokozott tempóját a játékosok jobban bírták, mint amennyire a közönség lehetett képes átélni a szép zenét – belefeledkezésre legfeljebb a lassútételhez való átvezetés gyönyörű hangon megformált ütemei adtak lehetőséget. Már-már vehemensnek hatott a tündér-léptű kompozíció (a lelkesedés hevében néha túl

„vastagra” sikeredett a zenekari kíséret). Hamar Zsolt egyszerre hajtotta és fegyelmezte a játékosokat; tőle szokatlan mennyiségű tükör-mozdulattal akarta bebiztosítani a pontosságot (ami sikerült is, legfeljebb kevesebb volt a szépen megformált részlet... ilyen tempóban...). Ezen a koncerten a legnagyobb élményt a Sibelius-koncert lassúja jelentette: volt miben gyönyörködni, s idő is hozzá! Szabadi fáradhatatlannak bizonyult. A szünet után érezhetően csökkent a lelkesedés, ismét bebizonyosodott, hogy a Hármasszereny: nehéz mű. Már műfajából adódóan is – hiszen a szólisták mindegyikének egyszerre kell megcsillogtatni saját szólalmát, kamarazenei érzékenységű kapcsolatban lenni szólista-partnereivel, ráadásul beleilleszkedni a zenekari hangzásba. Ezúttal komoly gondot jelentett a merész tempóválasztás, s azt sem bizonyult hatékony megoldásnak, hogy a szólistacsoport néha megpróbált „visszavenni” belőle. Megbosszulta magát a helyszíne; nehéz lett volna állandó kontaktust teremteni a szólistáknak. A dinamikai arányok szabályozása megoldhatatlan feladatnak tűnt. Aki nem ismerte/szerette korábban e művet, készséggel hitelt ad a gyakori szakmai fanyalgásoknak. A szeretetteljes légkörben azonban elégségesnek tűnt a hosszútáv végigfutása. És hogy Szabadinak még ráadásokra is futotta az erejéből, az ékes bizonyítéka, hogy a művész jól gazdálkodott erejével – remélhetjük, hogy még sokáig gyönyörködhettünk játékában.

A zenekar szempontjából csak azért kevésbé felhőtlen a kép, mert a sok „teljesítés” közben háttérbe szorulhat a művészi igényesség, a mindenkor játszanivalóra figyelem. Nagyon meg kell(ene) gondolni, hogy meddig lehet elmenni a csábító lehetőségek kihasználásával – nehogy a közelmúltban észlelhető minőségi javulás abbamaradjon. Mert a stagnálás igénytelenedéshez vezet, amit viszont aligha engedhet meg magának az együttes, 2010-hez közeledve... A legkeményebb munka közben sem szabadna megfeledkezni arról, hogy a zenész játszik a hangszerén!

Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar 2009. március 28.

Felesleges volt „Napoleon ante portas!” címmel hirdetni a Mátyás-templom március 28-i koncertjét; a két Haydn-mise (Szent Miklós-mise és Paukenmesse – Mise háborús időkben) önmagában is elégséges vonz-

erőnek bizonyult volna. A BTF keretében a Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus, szólistákkal (Gesztly Veronika, Halmi Katalin, Szappanos Tibor és Cser Péter) adta elő a két misét, Záborszky Kálmán vezényletével.

A Haydn-év beharangozásai egyikének is tekinthető e koncert; és valljuk meg, nem kis élmény misét – templomban hallgatni. Pontosabban, mise-műfajú kompozíciót olyan helyszínen, amelyre eredetileg szánták (a hitelességtől persze még így is távol vagyunk, hiszen eredetileg a mise-szertartás keretei között csendült fel a mise-kompozíció).

Éppen ezért, a helyszínből adódóan, átértekelődik minden. Módosulnak az elvárások (azaz, minden koncert-termi finomságot többletként értékelhetünk), ugyanakkor a templomi környezet sajátos többletet ad az élményhez. Látjuk vagy nem az előadókat, az atmoszféra kisugárzása erős. Egyszeresmind templomi emlékképeinkkel vetjük össze az élményt, tehát a produkció mentesül a koncerttermi elvárások szigorától. Vagyis, mindennek örülünk, ami szép – ugyanakkor a hiányosságok felett nagyvonalúan átsiklunk.

Záborszky Kálmán értő kottaolvasásra szoktatja (immár hosszú ideje) zenekara játékosait. Követhetjük a periódusok ütempárokából felépülő elő- és utótagjait, formailag mindig biztonságban érezhettük magunkat. A klasszikus keretek tehát adottak – a tartalmi kidolgozottság ehhez képest mindig többletként hatott. Sajnos, az arányokat illetően korántsem lehetünk elégedettek; a szépen formált dallamok és a harmóniabasszus közti tér kitöltése alkalmanként esetleges volt. A szólista-választás szimpatikus; ami meglepő: Gesztly Veronika szövegmondási problémái (miközben tónusban és megformálásban ideális szopránnak tűnik). Halmi Katalin szolid alt, Szappanos Tibor tenorjának fénye és átütőereje minden megszólalásakor jelentőséget kölcsönöz szólalmának, Cser Péternél megtörik a nagy hangközúgrásokat átívelő gesztus.

A kórus megbízható, ám hiányzik az az elhitető erő, amely meggyőzné a hallgatót arról, hogy tudják, mikor-mit énekelnek. Nagyon professzionálisnak kell lenni egy kórusnak ahhoz, hogy ne hiányoljuk a hívő közösségek (hangilag összehasonlíthatatlanul gyengébb minőségű) énekét, amikor is mindig-minden megtörténik: a tétel-szövegek nem formális-sematikusak, hanem a hitéletet megerősítendő, katartikus hatásúak. A Gloria dicsőítését, a Credo szilárd bizonyosságát újra átélni: elementáris

élmény. A zenekar a maga részéről szépen formált frázisokkal járult hozzá az élményhez, a Paukenmessében remekelt a szólócsellista, szépek voltak a fúvósállások; egyáltalán, ilyen előadással vélhetőleg maga a szerző is elégedett lett volna.

Ugyanakkor nem tagadhatjuk: mindez koncertteremben „kevés” lenne; de itt és most elegendő volt ahhoz, hogy a nemzetközi hallgatóság egyöntetű elégedettséggel távozzék a koncert végén.

Debreceni Filharmonikus Zenekar 2009. április 4.

Úgy látszik, sokan megszívlelték a „járt utat járatanért...” tanácsát – mással aligha magyarázható a csekély érdeklődés a BTF április 4-én a Thália Színházba meghirdetett „Haydn-Schönberg” estjére. Lehetett tudni előre a műsort: Haydntól a Krisztus hét szava a keresztfán (akinek a Hoboken-műjegyzékszámából nem derült ki, az a kórus közreműködéséből kitalálhatta, hogy az oratórium-verzióról van szó), Schönberg-től pedig az Öt zenekari darab. Erre a szokatlan programra a Debreceni Filharmonikus Zenekar és a Debreceni Kodály Kórus vállalkozott, Kocsár Balázs vezényletével. De az igazi meglepetéssel a helyszínen szembesültünk; ugyanis a két művet egymásbágyazottan szólaltatták meg.

A nagyon régi és a nagyon új közötti szívárványhid-feszítés nem újkeletű; elég, ha a reneszánsz misék kortársi propriumtétélekkel való előadására gondolunk, vagy olyan „végigkomponált” hangversenyműsorokra, ahol reneszánsz átíratok váltakoznak kortárs-tételekkel. Ezúttal tehát a két bécsi (iskolateremtő) mester zenéje találkozott. Kísérletnek mindenképp érdekes volt, ha a reveláció erejével nem is hatott.

A helyszínen osztogatott műsor ismertetője persze megelégedett az eredeti zenekari verzió keletkezéstörténetével – betétlapja adott tájékoztatást a tételek elhangzásának sorrendjéről (hogy milyen megfontolásból származott az ötlet, s hogy kié – azt örök homály fedi).

Kulinárisan fogalmazva, a két bécsi iskola „csúsztatott palacsintája” került feltálalásra. Erénye lehet a változatosság – sem a Haydn-műbe, sem a Schönberg-opuszba nem lehetett belefáradni. Hátránya, hogy így voltaképp egyik műről sem alkothatott magának fogalmat, aki most ismerkedett velük. Mert a legizgalmasabbak vélhetően a váltakozások voltak.

A zenekar, lelkes koncertmesterével, maxi-

mális pontosságra törekedett, és a kottába írottak megvalósítására. Vonatkozott ez a dinamikára is – csak épp valahogy a „miértek” hiányoztak a váltások mögül. Szolgai követése volt az utasításoknak, nem pedig értő közvetítése a rögzíthető szerzői kívánságoknak. A kórus a Thália színpadának mélyéről „takarásban” szólt, vélhetően maguk is mostohán érezhették magukat ebben az elhelyezésben – ráadásul, távol a szólistáktól (akiket annak ellenére, hogy elől foglaltak helyet, időnként kíméletlenül elfedett a zenekar!).

Korántsem irigylésre méltó a zenekari játékosok feladata, a stílusváltásokkal – bár ezt talán nem is mérték fel, annyira a játszanivalóra koncentráltak. Sőt, olyannyira, hogy néha a karmesterre sem jutott a figyelmükből (bár, vélhetőleg, felnézés nélkül is tudták, mit szeretne kérni/kapni...).

A Debreceni Filharmonikus Zenekar ezúttal is lelkiismeretes felkészültséggel játszott – azonban előadásuk elsődleges funkciója a feladat-teljesítés volt. Mintha őket nem hatná át az általuk életre hívott zene – márpedig ettől rövidzárlat keletkezik, s a közönséghez sem jutnak el a művek!

A Schönberg-művel kapcsolatban még nagyobb a hallgató tanácstalansága. Aki „félt” a hírből ismert újító zenéjétől, azt kellemes meglepetés érte (nem is olyan borzasztó...), aki ennek a zenének a „szokatlanságára” volt kíváncsi, az csalódhatott (semmi különös)... Megkockázatom: egy-egy tétel a Haydn-kartételek között kifejezetten üdítő hatású volt, disszonanciáival érdekes-izgalmas. Más kérdés, hogy differenciáltabb kidolgozásban a színskálája még változatosabb lehetett volna. Mindenképp erénye a hangversenynek, hogy hallgatói közül senkiben nem keltett ellenérzést Schönberg zenéje iránt (remélhetjük csak: máskor nemcsak elmennek olyan hangversenyekre is, amelyek műsorán Schönberg-mű szerepel, hanem felfigyelnek a Schönberg-művekkel való ismerkedés lehetőségeire is...). Remélhetőleg a zenekari játékosok is előbb-utóbb ráéreznek az ilyesfajta darabok sajátos ízére. És biztos: eme tapasztalat birtokában nyitottabbak lesznek a repertoár bővítés mindenfajta újításai-kísérletei iránt.

Győri Filharmonikus Zenekar 2009. április 6.

„Opera és mise egy estén” – ezt a figyelemfelkeltő címet kapta a Győri Filharmonikus Zenekar Magyar Szimfonikus Körkép

sorozatbeli koncertje. Április 6-án Orbán György Missa Decimáját és Mascagni Parasztecsületét tűzték műsorra, Medveczky Ádám vezényletével. A Körkép: egyedülálló lehetőséget kínál arra valamennyi résztvevő zenekarnak, hogy legelőnyösebb profilját mutassa. Ezzel a lehetőséggel nyilvánvalóan nem akart élni az együttes (műsorának összeállítója), hanem inkább azt választotta, hogy olyan műveket tűz műsorra, amelyek megszólaltatásához nem mindig rendelkezik megfelelő apparátussal. Orbán György Tizedik miséje (csakúgy, mint a korábbiak) elsősorban kórusmű. Ezúttal a Nemzeti Énekkar és Megyesi Schwartz Lúcia énekéhez társult a zenekar. Élmény és feladat az ilyen vállalkozás; az élmény elsődlegességéig még több próbára lett volna szükség, a feladat többé-kevésbé megoldottnak mondható. Orbán zenéje jól énekelhető (nem véletlenül szólaltatják meg műveit előszeretettel a kórusok!), s a pregnáns motívumok a hangszeresek számára is élvezetes játszanivalót kínálnak. Az egésznek a hangzasképe kidolgozatlanságról árulkodott. A biztos (közös!) tempóérzet hiányzott leginkább; amikor már billent az egyensúly, hiába próbálta tükrözni az irányítással összerázni a karmester. Néha a technikailag egyszerű-könynyű kísérőformulák úgy elgépiesedtek, hogy a játékosok már-már megfélemedtek a metrumról (ami pedig volt; énekszólamokban, vagy épp valamelyik másik, dallamjátékos zenekari szólam anyagában!). A kórus szokás szerint remek; de például a szoprán-szólam szólistikus részleteiben ezúttal bántóak „kiszóltak” hangok – szerencsére a rákövetkező tutti-tömbök feledtették az ilyen kellemetlenségeket.

A Parasztecsület megállta volna a helyét, mint Wiedemann Bernadett doktoranduszkoncertje. Neki volt lehetősége „körbejárható hangképet” adni jelenlegi tudásáról-felkészültségéről. A zenekarnak – noha számos játékos vett/vesz részt a győri színházi együttes munkájában – jogosan nem a kíséret az erőssége. Ami a javukra írható, az a vonós-szólamok egységes tónusa, a fúvós-szólok kidolgozottsága – ám ezek a szempontok üresen konganak; voltaképp bármely közép-szerű (átlagos) együttes teljesítményéről elmondhatók. Munkájuk értéke abban rejlik, hogy engedték érvényesülni az énekeseket, mindig harmonikus háttérrel biztosítva számukra. Véleményem szerint ilyesmire kár elfecsérelni egy értékes budapesti fellépési lehetőséget – de a mérleg másik serpenyője sem üres: operakedvelők hangos tetszésnyilvánítása olyan si-

kert biztosított, amelyet kevésbé tetszetős program bármilyen kidolgozott előadásával sem arattak volna. Mert a koncertközönség általában visszafogottabb, mint az operabarátok lelkes tábora. Akik ráadásul lelkes figyelemmel követik kedves énekesek fellépéseit, továbbá mind az ismert, mind a számukra ismeretlen kínálatot. A Parasztecsületet hangversenyszerű előadásban hirdették; a közelmúlt megannyi színrevitele ismeretében felemás megoldás volt, hogy a szólisták többsége oratorikusan énekelte (felállva, amikor rákerül a sor, kottából – rosszmájúak erre mondják: „leszögezett lábbal”), míg volt, aki a manapság szokásos gyakorlat mellett vokált; mintha operaszínpadon lenne, úgy jött be a színpadra, s mozgással-mimikával próbálta hozni a figurát. Sokat nem változtatott ez a hangzáson, csak épp újabb adalékát adja annak, hogy korántsem lett „kitalálva” a produkció. A zenekar ezúttal nem reflektorfénybe került, hanem mindösszesen közreműködött, azt viszont korrektül. Nekik a munka jutott abból, ami a közönségnek élvezet, az énekes közreműködőknek pedig siker. Medveczky Ádám pedig fáradtan, ám fáradhatatlanul mosolyogva fogadta a hosszas tetszésnyilvánítást.

MÁV Szimfonikus Zenekar 2009. április 7.

Miklósa Erika 2006 óta, amióta évadonként ad egy önálló hangversenyt a MüPában, rendszeresen a MÁV Szimfonikus Zenekar kíséretével lép fel. Idei együttes koncertjükre a zenekar Mesterbérletében került sor, április 7-én. Másképp – ezzel a címmel szerepelt az est a koncertkalendáriumban, ugyanez a MüPa műsorkalauzában a zenekarra és az énekesnőre egyaránt vonatkozott, a szórólapon pedig kizárólag az est főszereplőjére vonatkoztatta. A végeredmény: Maklár László vezényletével olyan est született, ahol a zenekar egyértelműen a kíséret alárendelt szerepét kapta. Nagy meglepetés nem érthette a hallgatót, hiszen Miklósa nem először kirándul könnyedebb műfajok területére – a hagyományos koncertlátogató számára inkább partnervendégei jelentettek újdonságot, az operabarátok körében már ismerős Szegedi Csaba és Nyári Zoltán, valamint az elsősorban a musicalek és operettek világában járatos színész-énekes: Dolhai Attila. Észrevehette, aki figyelte a megadott programot: a műsor a szórólaphoz képest is módosult – így is jócskán hosszúnak bizonyult. Gálaest-

hangulata volt, megcsodálhattuk Miklósa Erika két ruhakölteményét, Nyári Zoltán fergeteges tánc-bravúráját, feltűnt Dolhai Attila énekében az érthető-szép szövegmondás. Miklósa Erika pazarlóan bánt/bánik hangjával, amiért a középregiszter erőtlenedésével fizet, s már sejteni a fáradást egy-egy kontrollálatlan-kontrollálhatatlan magas hang is időnként.

Rossini, Mozart, Puccini, Verdi, Johann Strauss, Kálmán Imre, Bernstein, Gershwin, Webber – és ráadásként Lehár népszerű dallamai; áriák, duettek, a Vágyom egy nő után esetében pedig tercett. Megtervezett látvány-világ, ám annál kevésbé kidolgozott hangzás. A MÁV Szimfonikus Zenekar egészen nagyszerű kísérő – de ezúttal nem érezhette át munkája felelősségteljes voltát. Maklár kiváltképp a műsor második részében volt otthon; az operarészleteknél korántsem volt konkrét (megvalósítandó) elképzelése. Eljátszották tehát a zenészek a szólamukat – s annyi. Jó esetben a koncertmester nagyon figyelte az énekest/énekeseket, s ennek következtében olyankor is tudta követni a zenekar, amikor szabadabban énekelt, például kiszélesítve egy frázisvéget. A zenekari tagok biztos szólamtudás birtokában pontosan játszottak, s mivel korántsem volt ismeretlen számukra a program, szinte maguktól beálltak az arányok, s ha a hangszerelés finomságai nem is érvényesülhettek, érdekes hangszínekben, tónusokban bővelkedett a kíséret. Apró nyelvi példával érzékeltetném, mi okozott hiányérzetet: nem előadták, hanem lejátszották a műsorszámokat. Így a legtöbb esetben nem a „felcsendül”, hanem az „elhangzott” érzete volt erősebb. Kikapcsolódásra alkalmas volt a rendezvény, feltöltődésre, gyönyörködésre kevésbé. Elmondhatjuk: műfajközi barangoláson vettünk részt – másképp.

Pannon Filharmonikusok

2009. április 9.

Vendégkarmesterrel lépett fel április 9-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a Pannon Filharmonikusok – Pécs: az angliai születésű, több mint negyedszázada Svájcban élő Howard Griffithsszel. Az est szólistája a pécsi születésű Várdai István volt. A tavasz megszentelése című bérleti sorozat 3. estje Wagner-nyitánnyal kezdődött (A bolygó hollandi), Elgar e-moll gordonkaversenyével folytatódott, s Mendelssohn Olasz szimfóniájával fejeződött be

– pontosabban, ráadással, melyet megérdemelten követelt ki a közönség.

Az egész előadást valami szokatlan felszabaldultság jellemezte; a túlzott igyekezet görccsei nélkül, ugyanakkor, mindig zenére figyelően. Hangulatok sorjázta már a nyitányban is – a folyamat egészének volt belső felépítettsége, az egymásra-következő formarészek kapcsolódtak egymáshoz, akár folytatásról (fejlesztésről, kibontakoztatásról) volt szó, akár kontraszt-anyagok találkozásáról. Csak a fokozások csúcspontjához közeledve tűnt fel a vonósok (elsősorban hegedűsök) játéknak az a sajátossága, hogy míg vonókezelésük általában célirányos, a hangképzés erőtlensége nehezíti a kívánt intenzitás elérését. A könnyed-elegáns futamoknál hasznos technika elégtelen, amikor súlyos-erőteljes hanghatás elérése a cél.

A remek szólista kétségkívül az egész együttest inspirálja, elsősorban a vonósokat. Ennek köszönhetően a versenyműben kidolgozott háttérrel biztosítottak a szólistának; míg a hegedűsök elsősorban a melodikus anyagok megszólaltatásában tűntek ki a megformált tematikus anyagok egymásutánjából kialakított folyamatok során, a mindig szép hangon játszó, megbízható brácsaszólamhoz érzékeny-differenciált csellósólam társult. Öröm volt hallani, hogy ösztönösen végigélik a harmóniai történések menetét.

Howard Griffiths jól felkészült együttest kapott – oldott mozdulataival elérte, hogy valamennyi szólam megkeresse (és többnyire meg is találja) helyét a születő egészben.

Talán kicsit szokatlan volt ez a fajta figyelem némely hangszercsoportnak; a Mendelssohn-szimfónia vitális nyitótétele után csökkent a lassú tételben jelenlétük intenzitása; a III. tételre hallhatóan belefáradtak az ilyen típusú aktivitásba. Az oldottságot „lazítás” váltotta fel, ami megmutatkozott abban, hogy az egyszerű forma sematikussá vált. A finálé, amely ismét összetettebb munkát igényelt, ismét kihívást jelentett számukra; s ha a nyitótétel színvonalát nem is érték el, hangulatosan kerekítették le a ciklust. Ezúttal tehát nem csupán ismert mű újrajátszásáról/újrahallgatásáról volt szó, hanem ki-ki korábban rejtve maradt szépségeket találhatott. Valljuk meg: ez az élőzene-hallgatás semmi mással nem pótolható lehetőségeinek egyike!

Talán az volt az est legnagyobb élménye, hogy a hangszercsoportok mertek játszani; ettől vált sokszínűbbé a hangzás, s attól,

hogy gyakran mertek belefeledkezni is a tuttikba – a kontrollról gondoskodott a dirigens.

Várdai István fellépéseiben az előadás zenei értékein túl megunthatatlan élményt jelent attitűdjének őszintesége. Azt ugyanis nem lehet megjátszani, hogy valaki számára a darabon kívüli világ megszűnik! Belefeledkezve benne él a művekben; pontosabban, fokozatosan teremt egész világgá a kompozíciókat. Erről tanúskodik a mosolya, mely korántsem csupán a tetszésnyilvánításnak szól – kiragogy belőle az az öröm, amelyet a hangzó életre hívott szépség vált ki.

Nemzeti Filharmonikusok

2009. április 17.

Április 17-én Sztravinszkij-estet kaptunk Kocsis Zoltán vezényletével a Nemzeti Filharmonikusoktól és Olli Mustonentől. Ígéretes volt maga a műsor is – és remek az előadás. Mindkét rész a Fanfár egy új színház felavatására című, mintegy félperces trombita-duóval kezdődött, az első részben a Cirkusz-polkát követően a Zongoraverseny hangzott el, a másodikban pedig a másik két zongorára és zenekarra komponált mű (a Movements és a Capriccio) között a Négy norvégos csendült fel. A finn zongoraművészről szóló ismertetőben azt olvashattuk, hogy „felfogása szerint minden előadásnak – bármely korban született műről legyen is szó – olyan frissességet kell árasztania, mintha egy kortárs zeneszerző új művének bemutatóját hallanánk”. Hangzatos program – utólag be kell vallani, nem maradt adósunk! Azok közé a pianisták közé tartozik, akiket rossz nézni – a látvány szinte eltereli a figyelmet a hangzsról. Úgy tűnik, ez az ára annak, hogy valóban mindent megszólaltasson, amit értő kottaolvasással ki lehet olvasni a partitúrából. Nem volt egyetlen közömbös-jellegtelen hangja egyik műben sem: lebilincselően intenzív jelenléttel szólaltatta meg szólamát. Külcsönösen inspirálták egymást muzsikuspárnereivel – hogy Kocsis Zoltánnak is kedvére lehetett a szólista-produkció, az első rész végén ráadás-számmal fejezte ki: a Cirkusz-polkában felidézett Schubert-művet (Katonainduló) négykezesként szólaltatta meg Mustonennel.

De az idézett mondat elmondható a koncert egészéről: a zenekar is úgy játszott, hogy lehetetlen lett volna nem intenzíven figyelni. Kocsis ideális tempókat választott: sohasem volt hajszolt, ugyanakkor olyan infor-

máció-sűrűséggel tudta megtölteni, hogy az első hangtól az utolsóig sikerült megőrizni a feszültséget. A ritkán hallható daraboknak korántsem csupán a ritkaság-értékük miatt járt a figyelem: az értő interpretációnak köszönhetően hihetetlenül sokat tudtunk meg Sztravinszkijról. A hangszerelés művészete – ezt az alcímet is kaphatta volna a koncert. Mindaz, ami egyébként olvasható a szakirodalomban Sztravinszkijról, hangzó valósággá vált. Sajátos élményt jelentett a Négy norvégos –

az inkább feldolgozásnak, semmint saját kompozíciónak tekinthető tételek anyaga már-már „gyanúsán” egyszerű; ám a szerző nem tagadta meg önmagát: egy-egy hangszerelési ötlet, fricska lépten-nyomon leleplezi... Máskor a „humorban nem ismerünk tréfát” intellektuális sziporkázása tette élménnyé az aszimmetrikus ütemeket csakúgy, mint a hangsúlyokat, amelyekről néha csak utólag derült ki, hogy komolyan veendő, vagy vicc volt csupán... Sztravinszkij a kiismerhetetlen szerzők közé

tartozik; még ismert darabjait is új megvilágításba képes helyezni egy-egy kiváló interpretáció, korábban rejtve maradt aspektusokra világítva rá – hogy vannak ritkán játszott darabjai a szerzőnek, azt sejteti: nem egykönnyen adják meg magukat... Szerencsénk volt ezzel a koncerttel: a változatos program mindenkinek adott új élményeket, s aligha távozott olyan hallgató a teremből, akit ne fertőzött volna meg a szellemes muzsika.

Fittler Katalin

CD-KRITIKA

Újrahallgatva... – Mahler V. szimfóniája

A Budafoki Dohnányi Zenekar CD-koronagon örökítette meg a fennállásának 15. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi hangversenyt. A tavaly április 2-i koncerten nem kisebb mű előadására vállalkoztak, mint Mahler V. szimfóniája.

Hollerung Gábor zenekarnevelő programjának kezdettől fogva egyik jellegzetessége, hogy „bevállalós”: olyan műveket is előszeregetett tűz műsorra, amelyek maradéktalan megvalósítására aligha van remény. De hát, van-e olyan egyáltalán, hogy „maradéktalan”? Optimizmusát igazolta az idő, s kétségtelen, hogy ennek a műsorpolitikának köszönhetően sokat fejlődött a zenekar. Talán többet, mint ha módszeresen, a fokozatosság elvének szem előtt tartásával adagolta volna a feladatokat...

Az is kétségtelen, hogy ily módon számos fiatal muzsikus találkozott közvetlenül remekművekkel – olyan kompozíciókkal, amelyek megszólaltatásában való aktív részvételre hivatásos zenekari muzsikusok talán egész életükben hiába várnak.

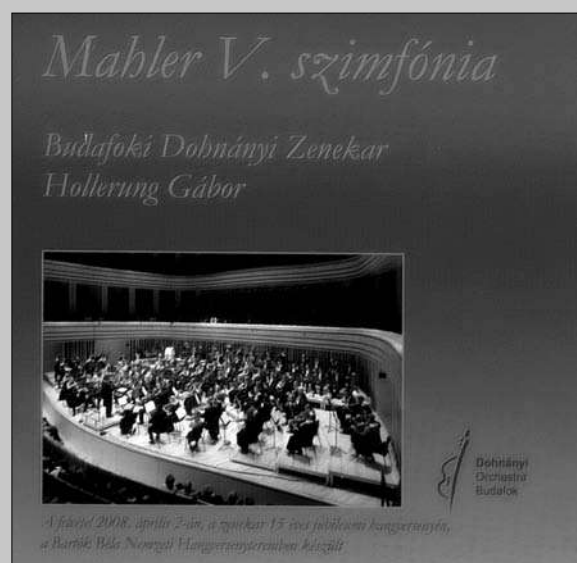
Természetes tehát, hogy a kerek számú évfordulót is emlékezetessé akarta tenni; ezt a produkciót örökíti meg a felvétel, amely, mint a kísérőszövegben írta: „hitünk szerint híven reprezentálja az elmúlt 15 évben felhalmozódott szakmai tudást, zeneszeretetet és művészi elhivatottságot”. Ajándék tehát ez a CD, a zenekarnak magamagának, s közönségének, amely társa volt az úton. Pillanat-hangfelvétel is egyben, tényszerű dokumentálása, hogy meddig jutottak az úton. Ebben az esetben indokolt,

hogy koncertfelvétel készült: az elszálló hang megrögzítése – egyébként a Mahler-diszkográfia nyomasztóan hatna rangjával-súlyával... Eszerint kell hallgatni.

Persze, a felvételkedészítés ténye óhatatlanul befolyásolja a játékosokat; a szólisták aligha mernek annyit kockáztatni, mint bármely koncerten, s általában minden egy picit visszafogottabb... jólfésültebb, ha úgy tetszik...

A Dohnányi Zenekarról elmondható, hogy élményszerűen, legtöbbször vezető karmestere, Hollerung Gábor vezényletével játszik; az ő lelkesedésére és lelkesítésére van szükség, hogy felizzon a hangulat. Ezúttal nagy szükség volt erre! (Mindazonáltal, nem irigylésre méltó az 1. trombitás helyzete, aki szólístaként indítja a nyitótételt...)

A vonóskar fegyelmezett, s ha dinamikailag követi is a karmesteri utasítást, intenzitással gyakran marad adós. Ezt egyértelműen a felvételkedészítés miatt kialakult biztonsági kontrollal magyarázom – ugyanis egyaránt előfordul technikailag igényes és különösebb problémát nem jelentő helyeken. Utómunkálatokkal arányokon lehet módosítani – de az intenzitást utólag pótolni, odavarázsolni nem lehet! Kiváltképp a kifejezéstelen halk hangzások zavaróak – a zene hatásába vetett hit nem vezethet oda, hogy a személyes jelenléte akár csak pillanatokra is feladják az előadók! Ami koncerten elsikkad, többszöri meghallgatás

során a felvételen feltűnik: a bőgőszólam passzivitása (a funkciós basszus érzet hiányolom).

Ami ebből az interpretációból hiányzik: a fájdalom lehetősége. Ha az Adagietto egyszerűen „szép” – az kevés; üres esztétikai kategória ahhoz az érzelmi intenzitáshoz képest, amire ez a zene képes, ami minimum katarzist vált ki a hallgatóból! Bár a műgondra nem lehet panasz, érzelmileg „diétás” ez az előadás; nemcsak erejükkel-energiájukkal, de érzelmeikkel is takarékoskodtak a játékosok.

Érdemes lenne repertoáron tartaniuk ezt a kompozíciót, hiszen ez után a megmértetés után, „kisebb tétellel” minden bizonnyal képesek lennének mind a hallgatósnak, mind a maguk számára – intenzív átéléssel – megrendítő zenei élményt okozni.

Fittler Katalin